

Orionin asiantuntijalausunto

Orion kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi 8.11.2024 Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostossa Business Finlandin rahoitukseen liittyen.

Orpon hallitusohjelman tavoite, että vuonna 2030 Suomen T&K-menot ovat 4 % BKT:sta on kannatettava. Lausuntokierroksella oleva Business Finlandin rahoitus on yksi väline edellä mainitun tavoitetason saavuttamiseksi. Kansainvälisille markkinoille tähtääville tai siellä jo toimiville yrityksille Business Finlandin T&K-rahoitus antaa mahdollisuuden uudistaa tai kehittää kokonaan uusia tuotteita, palveluita, tuotantomenetelmiä tai liiketoimintamalleja.

Business Finlandin innovaatio- ja tutkimusrahoitukseen liittyy kuitenkin useita mahdollisia haasteita. Nämä haasteet liittyvät ensisijaisesti rahoituksen kohdentamiseen, riittävyyteen, yhteistyön kehittämiseen, hallinnollisiin esteisiin ja vaikuttavuuden mittaamiseen.

Näiden haasteiden ratkaiseminen edellyttää selkeää ja yhteistä, eri toimijoiden välisten rajojen ylittävää strategista suuntaa, riittäviä resursseja, toimivia ekosysteemejä, joustavia rahoitusprosesseja ja tehokkaita arviointimenetelmiä. Näin voidaan varmistaa, että rahoitus kohdistuu tehokkaasti ja tuottaa suurimman mahdollisen hyödyn elinkeinoelämälle ja yhteiskunnalle:

1. Rahoituksen kohdentaminen ja priorisointi:

- **Strategiset valinnat:** Orion katsoo, että on tärkeää tehdä kansallisia valintoja teemoista ja aiheista, joihin innovaatiopolitiikan voimavaroja kohdennetaan. Tämä vaatii selkeää strategista suuntaa ja priorisointia, jotta rahoitus kohdistuu tehokkaasti ja vaikuttavasti sellaisiin toimialoihin, joilla on vientipotentiaalia. Näiden valintojen tulisi näkyä horisontaalisesti esimerkiksi eri ministeriöiden toimien välillä. Lääketeollisuus on vuosia ollut yksi kemianteollisuuden vientimoottoreista. Huolestuneena olemme Orionilla kuitenkin seuranneet, ettei esimerkiksi TEM:n teollisuusstrategiassa terveysalaa mainita kuin ylätasolla, lääketeollisuuden loistaessa kokonaan poissaolollaan.
- **Painopistealueet:** Rahoitusta tulisi suunnata erityisesti elinkeinoelämän ja yhteiskunnan uudistumista sekä kestävää kasvua nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Tämä edellyttää tarkkaa arviointia siitä, mitkä hankkeet ovat lupaavimpia ja tuottavat suurimman hyödyn.

2. Rahoituksen riittävyys ja jatkuvuus:

- **Pääoman riittämättömyys:** Vaikkakin valtionosuuksia lisätään T&K tukemiseen niin Business Finlandin kuin muidenkin toimijoiden kautta, on pääoman riittämättömyys Suomessa ongelma. Kansainvälinen kilpailu investoinneista on kovaa. Suomen tulisi harkita innovatiivisia, osin myös valtionrahoitteisia pääomamalleja varsinkin kasvuvaiheessa oleville yrityksille (series A & B). Muuten on riskinä, että yritysten osaaminen ja pääoma päätyvät nykyisellään pääosin ulkomaalaisomistukseen. Suomessa lupaprosessin ongelmat ovat haitanneet suuria teollisia investointeja ja niihin pitäisi tehdä aktiivisesti parannuksia, jotta liiketoimintaympäristömme olisi kilpailukykyinen ja houkutteleva myös tulevaisuuden epävarmoina aikoina.
- **Ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys:** T&K -rahoituksen ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys on tärkeää, jotta yritykset ja tutkimusorganisaatiot voivat suunnitella toimintaansa pitkäjänteisesti. Epävarmuus rahoituksen jatkuvuudesta voi heikentää hankkeiden toteutusta.

3. Yhteistyön ja ekosysteemien kehittäminen:

- **Yhteistyön vahvistaminen:** Yritysten, tutkimusorganisaatioiden ja muiden TKI-toimijoiden yhteistyön vahvistaminen on keskeistä. Tämä vaatii toimivia ekosysteemejä ja verkostoja, jotka tukevat innovaatioiden syntymistä ja kaupallistamista.
- **Kansainvälinen yhteistyö:** Kansainvälisten kumppanuuksien ja verkostojen rakentaminen on tärkeää, mutta Business Finlandin rakenneuudistuksen myötä ulkomaisten toimintojen siirtyessä Ulkoministeriön alaisuuteen se voi olla hyvin haastavaa – esimerkiksi lääketeollisuus on toimiala, jonka vienninedistämiseen tarvitaan erityisosaamista. Rahoituksen ohella tuleekin varmistaa, että tuki ja toimialakohtaiset osaamisresurssit ovat riittävät myös siirtymän jälkeenkin.

4. Hallinnolliset ja byrokraattiset esteet:

- **Rahoitusprosessien monimutkaisuus:** Rahoitusprosessit voivat usein olla monimutkaisia ja byrokraattisia, mikä hidastaa hankkeiden käynnistämistä ja toteutusta. Tämä voi myös vähentää yritysten ja tutkimusorganisaatioiden halukkuutta hakea rahoitusta. Orion toivottaa tervetulleeksi 1.1.2025 suunnitellun muutoksen hyvinvointialueiden juridisen statuksen muutoksesta, sillä olemme todenneet nykyisen tulkinnan olleen este esimerkiksi Veturihankerahoituksen yhteydessä.

Yhteistyö ja ekosysteemit, mukaan lukien hankebyrokratia, kohtaavat haasteita. Terveysthuoltosektorilla on suhteellisen vähän suuria ja keskisuuria yrityksiä, joten startupit hallitsevat alaa. Tämä tilanne vaikuttaa alan yhteisinnovaatioiden määrään, koska co-innovaatiohankkeet kilpailevat harvoista kriteerit täyttävistä yrityksistä. Startupeilta usein puuttuvat resurssit 2–3 vuoden yhteistyöhankkeisiin. Vaikka yhteishankkeilla on suuremmat vaikutukset, niiden rahoitukseen kaivataan joustavuutta, kuten aloittamista olemassa olevalla kokoonpanolla, jota voidaan tarvittaessa laajentaa.

- **Ennakoiden maksaminen:** Rahoitustoimintaan liittyvien ennakoiden maksamiseen liittyvien prosessien tulisi olla joustavia ja nopeita.

5. Vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden mittaaminen:

- **Vaikuttavuuden arviointi:** Innovaatio- ja tutkimusrahoituksen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden mittaaminen on tärkeää. Orion katsookin, että sellaisia mittareita ja arviointimenetelmiä, jotka kuvaavat rahoituksen todellista vaikutusta elinkeinoelämän ja yhteiskunnan uudistumiseen, tulisi kehittää.

Lotte Bruns

Yhteiskuntasuhdejohtaja

Orion Oyj